

Megvédjük erdeink ritka öreg faóriásait !

HAJDU ANDRÁS

Az Országos Természetvédelmi Tanács törzskönyve több százra menő értéket tart nyilván szerte hazánkban. Ezek közül Borsod-Abaúj-Zemplén megye is igen sok védett területet őriz és ápol. A megyei TIT Természetvédelmi Munkabizottságot hozott létre e ritka értékeink ismertetésére, újak felkutatására és védetté nyilvánítására. Ezekből a felkutatott és országosan eddig még kevésbé ismert borsodmegyei, közelebbről a régi zempléni területen fekvő védett, vagy védelemre javasolt területekből szeretnék bemutatni néhányat. Indítást adott erre a lap decemberi számában Csötönyi József erdőgazdász felügyelőnek „Védjük meg erdeink öreg faóriásait!” című cikke.

A Long-erdő védett fái

A Long-erdő Sárospataktól 6 km-re É—ÉK-i irányban Végardó és Sátoraljaújhely között terül el. Itt ereszkedik lépcsősen le a Sátor-hegység a Bodrog medencéjére. E változatos táj ősi természetes képe a Tisza—Bodrog szabályozása óta — az utóbbi 100 év alatt — igen megváltozott és átalakult. A vizek lecsapolásával, a „szántóföldet foglaló ember” megjelenésével már csaknem eltűnt az a hosszan elnyúló erdősáv, amely a Sátor-hegység lábai alatt a Bodrogköz északi peremét végigkísérte a csehszlovák határtól messze le Bodrogolaszi alatt, Szegilongon is túl, egészen Tokajig. E hosszú erdőség utolsó maradványa még a mai Long-erdő. A múlt század végén végrehajtott Bodrog-szabályozás: új mederásás, kanyarulatok levágása és lecsapolások megnövelték itt az ármentesített földek minőségét és ezzel értékét is. A medence peremének egyre szaporodó népessége fokozódó szántóterület igényével a Long-erdő felé terjeszkedett. Ezek a folyamatok egyre több erdőirtáshoz és az ősi

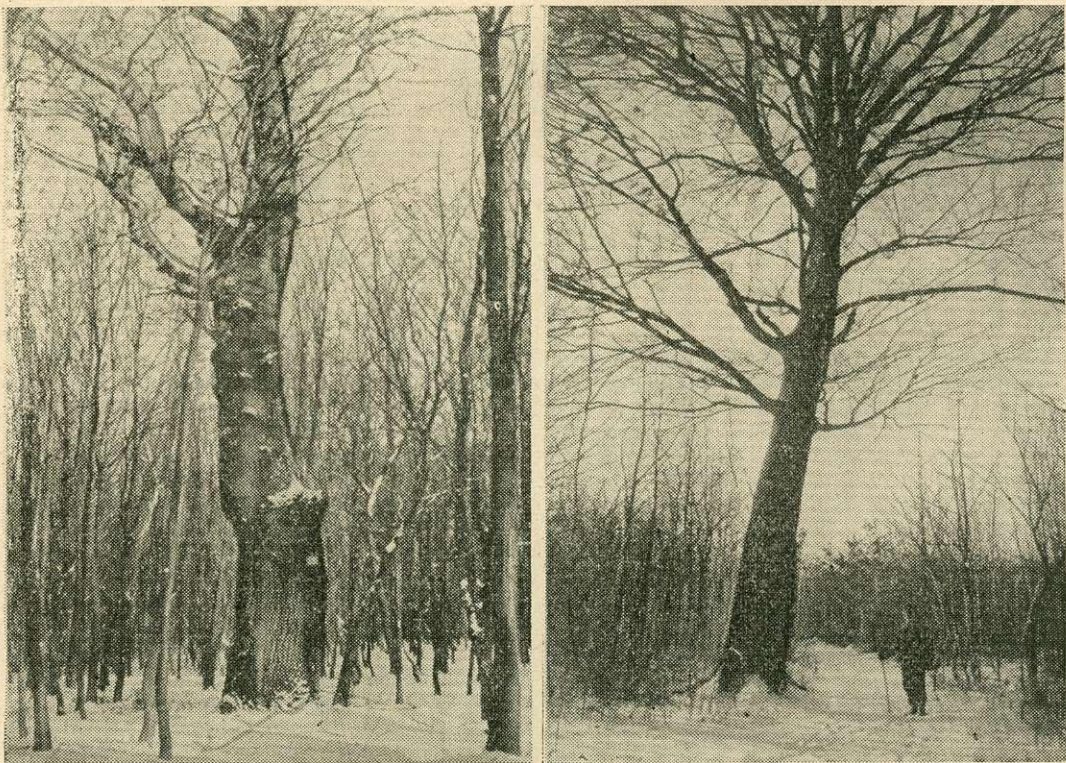

A Long-erdő védett fái közül: A „Három honvéd” néven ismert bükkfák és a „Dianna-fák”, az ősi bükkös maradványai

természetes tájkép átalakításához vezettek. Így a Long-erdő egyre kopott, kisebbedett és sajnos még kisebbedik itt-ott napjainkban is!

Nagy részben kocsányostölgygel kevert gyertyános (Querceto-Carpinetum), amelybe elvéve a bükk is keveredik (Fageto-Carpinetum). Számosan kutatták már a jellegzetes, bükkös aljnövényzetét, mivel ritka az alföldi jellegű tájakon. Növényföldrajzi szempontból a bükk megjelenése a legmeglepőbb. A Bodrog partjához közel több, 100 éven felüli öreg bükköt is láthatunk! „Három honvéd” elnevezéssel 3 db 100 éven felüli bükkfát tart nyilván az OTT a gyertyános-bükkös erdőben. E fákkal kapcsolatban a nép ajkán még ma is sok legenda él itt a 48-as szabadságharc idejéből!

Ezek közelében — mintegy 50 lépésnyi távolságban az előbbiektől —, az Új-Bodrogpart közelében két darab 100 éven jóval felüli bükkfa található, amelyeket „Dianna-fák” néven ismerünk.

A Long-erdő védett fái közül: a „Mária-fa” néven megjelölt száz éves nyárfa és az „Izabella-fa” — 40 éves vérbükk. (Dévai Jenő tanár felvételei, Sárospatak)

Az Új-Bodrog tulsó (bal) partján a parttól kb. 100 méterre, dróttal bekerítve egy kb. 50×100 méteres négyzetben 11 db 100 év körüli idős bükkfa áll.

Igen érdekes és jellegzetes a bükkös erdő aljnövényzete is. A legjellemzőbb a tölgyesekben: *Pulmonaria officinalis* (tüdőfű) és *Carex brizoides* (selyem sás). A *Querceto-Carpinetum*okban: hagymás fogasir (*Dentaria bulbifera*), az erdei varázslófű (*Circaea lutetiana*), az erdei sás (*Carex silvatica*), szagos müge (*Asperula odorata*), az árnyékvirág (*Majanthemum bifolium*) és a gyöngyvirág (*Convallaria majalis*), a *Carpinetum*okban: az erdei sás (*Carex silvatica*), a bükksás (*Carex pilosa*) és a szagos müge (*Asperula odorata*).

Változatos és érdekes képet tárnak elénk a Long-erdőben levő, vagy azt határoló Bodrog-morotvák, Holt-Bodrogok is, amelyek hínárja fajokban rendkívül gazdag és löbb ritkaságot rejteget. Ezek már valamennyien elvesztették kapcsolatukat az élő, ásott mederrel és a lassú feltöltődés különböző stádiumait mutatják. Néme-

lyikben szabályos feltöltési zónákat találunk, pl. a Nagykökényes-erdő melletti Hosszútóban. Az erdő déli részében levő természetes morotvát már benőtte a fekete nadálytő (*Symphytum uliginosum*), nevezetes növénye a *Lathyrus paluster* (mocsári lednek) és a *Leucojum aestivum* (nyári tözike).

A morotvák legtöbbjében még szabad a víztükör és bennük a *Potamion-eurosi-biricum* gazdag elemeit találjuk: metyefű (*Marsilea quadrifolia*), rucaöröm (*Salvinia natans*), a kolokán (*Sratiotes aloides*), bojtos békalencse (*Spirodela polirrhiza*), tavi rózsza (*Nuphar luteum*), kálmos (*Acorus calamus*).

E sík tájat a legtöbb tavaszon árvíz borítja el. Ilyenkor pár hétre visszatér a táj rég letűnt, ősi képe: az árvízékjárta, mocsaras, nádtengeres Bodroghöz! Viszont száraz nyarakon szinte szárazra kerülnek a kisebb morotvák.

A Long-erdő számos, az Alföldön ritka növényfajt, erdőtípust és védelemre méltó maradványfát tartogat a turista, az erdész, a botanikus számára. Természetkedvelő ifjúságunkkal is szívesen jövünk el ide.

A füzéri vároldal

A másik védett, vagy legalább védelemre javasolt tájunk a Füzéri vár és környéke. A vár a XIII. századtól kezdve nemzeti történelmünk nagy eseményeit élte át. Az omladozó várromokat körülvevő sziklás hegyoldal ritka növényzetet rejtget. Tavasszal itt virít a Jankatarsóka (*Thlaspi Jankae* var. *Schudichii* Soó, a deres csenkesz (*Festuca glauca*), a vékony csenkesz (*Festuca valesiacasp. pseudodalmatica*), az ezüstös pimpó (*Potentilla argentea* var. *impolita*), a szirti ternye (*Alyssum saxatile*). Itt díszlik sok ritka növényünk: a pongyola harangvirág (*Campanula sibirica* ssp. *divergentipornis* Jávorka), a rózsás kövirózsa (*Sempervivum Schlechani*), a magyar kőhur (*Minuartia frutescens*), az édes perje (*Poa scabra*), a szirti páfrány (*Woodsia silvensis*) és az északi fodorka (*Asplenium septentrionale*) is.

Sajnos, hogy igen sokszor kecskéik legelnek a védett vároldalon és irtják, taposák, legelik az ott élő ritka növényeket, cserjéket, a különféle *Spirea-Ribes*- és *Sorbus*-fajokat.

Az Istvánküti nyíres

Háromhuta község fölött (a Kőkaputól kb. 6 km-re) 8 kat. hold védett erdő áll a zemplénhegységi erdőgazdaság gondozásában. Ennek a kis erdőrésznek az 50—60 éves nyárfáit (*Betula pendula*) 30—35 m magas ösbükkös veszi körül. Ez a magas, hegyi nyíres jellegzetes mikroklimájával, növényzetével és zoológiai együttesével (Kárpátokat lakó lepkékkel) összekötő láncszem a kárpáti régiók felé.

E rövid ismertetés is bizonyítéka annak, hogy mennyi érték, tudományos és erdészeti szempontból is mennyi menteni, védeni való nemzeti kincsünk van hazánk e félreeső, zempléni sarkában.

Az erdészeti füstkárszakértők értekezlete Tharandtban

A légszennyeződés nagy ipartelepek közelében az utolsó évtizedben olyan mértéket ért el, hogy a környező állományok rohamos pusztulásnak indultak. E jelenség az erdészeti szakembereket arra ösztönözte, hogy a tapasztalatok kicserélésére összehívják a füstkárszakértők nemzetközi értekezletét. Az első értekezlet 1957-ben Münchenben ült össze. Ott elhatározták, hogy az értekezletet rendszeresítik és két évenként összehívják. Így ült össze a második értekezlet 1959-ben Bochumban, majd a harmadik értekezlet megtartására 1961-ben Tharandtban került sor. Az értekezleten elhangzott előadásokról E. Pelz erdőmérnök ad részletes beszámolót az „Archiv für Forstwesen” 1962. évi 1. füzetében.

Az értekezleten elhangzott legtöbb előadás a füstkárosítás körmegállapításával foglalkozott. Csak néhány előadás tért ki részletesebben olyan tudományosan is alátámasztott rendszabályra, mellyel a károsítást gyógyítani lehet. Így az értekezlet eredménye abban foglalható össze, hogy a füstkárosítás terén ma még csak a kár megállapításánál tart a tudomány. A tudományos kutatás nem tudott lépést tartani a gyakorlat követelésével. Ezért sürgősen szükséges a károsítás fiziológiai alapjainak kutatása. E munka megindításához a kutatói kapacitást megfelelően koordinálni kell. Addig is, míg e munka eredménnyel jár, a gyakorlati oldalon kell a kérdést tovább vizsgálni oly módon, hogy erősen füstkárosított területen ellenálló fafajokból telepítést végeznek. Itt lehetőség nyílik a kérdés beható tanulmányozására és olyan megfigyelésekre, amelyek mielőbb gyakorlati útmutatásul szolgálhatnak.

A probléma az utóbbi években hazánkban is felszínre került, méghozzá eléggé jelentős mértékben. Kíváncsún lenne, hogy az erdészeti füstkárszakértők értekezletének soronkövetkező munkájába mi is bekapcsolódjunk.

Dr. Papp László